

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра біології, здоров'я людини та фізичної терапії

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ОК15 НОРМАЛЬНА АНАТОМІЯ ЛЮДИНИ

Спеціальність І7 Терапія та реабілітація

Освітня програма «Фізична терапія»

Психолого-природничий факультет

2025-2026 навчальний рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Нормальна анатомія людини» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня спеціальності І7 «Терапія та реабілітація» освітньо-професійної програми «Фізична терапія».

Мова навчання: українська

Розробник: Марциновський В.П., професор кафедри біології, здоров'я людини та фізичної терапії, доцент, канд.біол.наук

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри біології, здоров'я людини та фізичної терапії.

Протокол від “ 24 ” червня 2025 року № 7

Завідувач кафедри біології, здоров'я людини та фізичної терапії

(проф. Інна СЯСЬКА)

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Робочу програму схвалено навчально-методичною комісією факультету

Протокол від “ 26 ” червня 2025 року № 5

Голова навчально-методичної комісії психолого-природничого факультету

Ірина ТРОХИМЧУК

(підпис)

(прізвище та ініціали)

©Марциновський В.П., 2025

© РДГУ, 2025

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність,освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів –6	Галузь знань: І «Охорона здоров’я та соціальне забезпечення» Спеціальність: І7 «Терапія та реабілітація» Освітній рівень: бакалаврський	Обов’язкова	
Модулів –1		Рік підготовки	
Змістових модулів –4		1-й	
Індивідуальне науково досліднє завдання		Семестр	
Загальна кількість годин – 180		1-й	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 5 самостійної роботи – 7		Лекції	
		30год.	
		Практичні, семінарські	
		-	-
		Лабораторні	
		30 год.	
		Самостійна робота	
		120год.	
		Індивідуальні завдання *за наявності	
		- год.	
		Вид контролю:	
		Екзамен	
Передумови для вивчення дисципліни (базові знання з біології)			

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета вивчення освітнього компоненту «Нормальна анатомія людини» являє собою адаптовану до потреб медицини класичну модель університетського курсу, який передбачає набуття кожним здобувачем знань у світі природничо-наукових уявлень про розвиток, будову і функції організму людини в цілому, вміння використовувати набуті знання при подальшому вивченні інших фундаментальних наук медицини, та у практичній діяльності фізичного терапевта.

Основними завданнями курсу є:

- аналіз теоретичного і практичного значення основних відкриттів в анатомії людини, окреслити історичні етапи розвитку анатомії як науки, відзначивши пріоритет вітчизняних вчених у розвитку різних галузей анатомії людини;
- вивчення будови тіла людини, поклавши в основу системний та морфофункціональний принципи його будови, на основі сучасних досягнень макро- і мікроскопічної анатомії (морфології);
- вивчення індивідуальних, статевих та вікових особливостей організму у філо- та онтогенезі, анатоми-топографічні взаємовідношення органів, вади їх розвитку, розкривши поняття інтегруючих систем людини;

- всебічно розкрити взаємозв'язок і взаємозалежність окремих частин організму людини;
- виробити у студентів наукове уявлення про взаємозв'язок та єдність структури та функції органів людини, їх мінливості в процесі філо- і онтогенезу, тобто показати взаємозв'язок організму з мінливими умовами довкілля, вплив праці, фізичної культури, екологічних і соціальних умов на розвиток та будову організму;
- засвоєння основних методів оцінювання фізичного розвитку та соматотипу людини.

Програмні компетентності:

Загальні компетентності:

ЗК 03. Здатність до розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 06. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

Спеціальні компетентності:

СК 01. Здатність аналізувати будову, нормальний та індивідуальний розвиток людського організму та його рухові і пов'язані з ними функції, що забезпечують активність і участь особи.

СК 02. Здатність враховувати у практичній діяльності медико-біологічні, психолого-педагогічні, соціальні аспекти, пов'язані з практикою фізичної терапії.

СК 04. Здатність виконувати компоненти обстеження та контролю у фізичній терапії для збору якісних (спостереження, опитування), і кількісних (вимірювання та тестування) даних, пов'язаних з фізичним станом пацієнта/клієнта, його функціональними можливостями, активністю та участю.

Програмні результати навчання:

РН 07. Застосовувати знання медико-біологічних, психолого-педагогічних, соціальних аспектів у практиці фізичної терапії; виявляти та враховувати зв'язки різних елементів.

РН 09. Аналізувати і застосовувати сучасні науково-довказові дані для виконання професійних завдань.

РН 11. Застосовувати компоненти обстеження та контролю у фізичній терапії; використовувати методи й інструменти визначення та вимірювання структурних змін та порушених функцій організму, активності та участі; оцінювати отриману інформацію.

3. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

У результаті вивчення дисципліни студент повинен:

Знати:

- форму та будову органів, об'єднаних у системи;
- форму і будову кісток (systema skeletale);
- з'єднань кісток (systema articulare);
- м'язи (systema musculare);
- нутрощі (systema digestorium, respiratorium, urinarium, genitalia);
- центральну та периферійну нервову систему (у тому числі автономний відділ периферійної нервової систем (systema nervorum);
- органи внутрішньої секреції (glandulae endocrinae);
- органи та утвори імунної системи;
- лімфоїдну систему (systema lymphoideum);
- органи чуття (systema sensuum);
- загальний покрив (integumentum commune);
- серцево-судинна (systema cardiovasculare);
- взаємне розміщення органів, судин, нервів у різних ділянках тіла, що має велике значення для хірургії;
- вікові та статеві аспекти анатомічних особливостей індивідуального розвитку людини на різних етапах онтогенезу;

- закономірності пренатального та раннього постнатального розвитку органів людини, варіантів мінливості органів, вад розвитку

Вміти:

- демонструвати і описувати анатомічну будову органів, систем органів людини;
- визначати на анатомічних препаратах топографо-анатомічні взаємовідносини органів і систем органів людини;
- вміти оцінювати вікові, статеві та індивідуальні особливості будови органів людини;
- вміти оцінювати вплив соціальних умов та праці на розвиток і будову організму людини;
- вміти застосовувати латинські анатомічні терміни та їх українські еквіваленти відповідно до вимог міжнародної анатомічної номенклатури (Сан-Пауло,1997; Київ, 2010).

4. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Опорно-руховий апарат. Скелет людини.

Тема 1. Вступ в анатомію людини. Методи дослідження осі, площини. Визначення анатомії людини, її предмет і завдання, етапи історичного розвитку. Класифікація анатомічних наук. Методи анатомічних досліджень. Принципи вивчення анатомії людини. Структурні елементи людського організму. Частини тіла, площини симетрії та осі обертання. Вікова періодизація людини. Класифікація аномалій розвитку людини.

Тема 2. Скелет як частина опорно-рухового апарату. Кістка як орган. Класифікація кісток. Вікові зміни кісткової тканини. Відновлення кістки після перелому. З'єднання кісток, їх види. Будова суглоба. Класифікація суглобів. Елементарні рухи в суглобах навколо основних осей.

Тема 3. Скелет тулуба. Загальна будова скелета тулуба. Філогенез скелета тулуба. Будова хребця. Особливості будови хребців різних відділів хребта. З'єднання хребців. Хребет як ціле. Скелет грудної клітки. Будова ребер і груднини.

Тема 4. Скелет голови – череп. Загальна будова і відділи черепа. Мозковий і лицевий череп. Череп як ціле. Склепіння і основа черепа. Черепні ямки, отвори, через які проходять кровоносні судини, нерви та інші утвори. Контрфорси черепа. З'єднання кісток черепа. Вікові та статеві особливості черепа.

Тема 5. Скелет верхньої та нижньої кінцівок. Скелет плечового пояса. Кістки вільної верхньої кінцівки і їх з'єднання. Скелет тазового пояса. Кістки вільної нижньої кінцівки і їх з'єднання. Онтогенез і вікові особливості скелета кінцівок. Значення вікових особливостей скелета для об'єктивної оцінки загального фізичного розвитку людини.

Тема 6. Міологія. Загальні відомості про м'язову систему. Будова м'яза як органа. Допоміжні апарати м'язів. Класифікація м'язів. Кровообіг і іннервація м'язів. Розвиток і вікові особливості м'язової системи. Робота м'язів.

Тема 7. М'язи голови і шиї. Класифікація м'язів голови. Характеристика жувальних м'язів. Морфофункціональна характеристика мимічних м'язів. М'язи шиї, їх класифікація, топографія і характеристика: а) поверхневі м'язи шиї, їх функції. б) м'язи, які кріпляться до під'язикової кістки. в) глибокі м'язи шиї (медіальні і латеральні).

Тема 8. М'язи тулуба. Дихальні м'язи. М'язи тулуба: а) м'язи спини, їх топографія і функції; б) м'язи грудей, їх топографія і функції; в) м'язи живота, їх топографія і функції. Дихальні м'язи: а) основні м'язи вдиху, їх топографія, прикріплення, функції; б) допоміжні м'язи вдиху, їх топографія, функції; в) м'язи непрямої (побічної) дії, що беруть участь в акті вдиху; г) м'язи видиху; д) типи дихання.

Тема 9. М'язи верхньої і нижньої кінцівок. М'язи верхньої кінцівки: а) м'язи плечового поясу, їх топографія і функції; б) м'язи вільної верхньої кінцівки (плеча, передпліччя, кисті), їх топографія і функції. М'язи нижньої кінцівки: а) м'язи тазового пояса,

їх топографія і функції; б) м'язи стегна, їх топографія і функції; в) м'язи гомілки, їх топографія і функції; г) м'язи стопи (тильної поверхні, підошви), їх топографія і функції.

Змістовий модуль 2. Нутрощі

Тема 10. Вступ до спланхнології. Шлунково-кишковий тракт. Поняття про спланхнологію. Загальний план будови порожнистого та паренхіматозного органів. Система органів травлення і її функціональне значення. Загальна будова стінки травного каналу. Будова і функції ротової порожнини, глотки, стравоходу, шлунка. Тонка та товста кишки, їх відділи, будова і функції.

Тема 11. Залози травлення. Очеревина, її значення і похідні. Слинні залози (малі і великі). Топографія, будова і функції печінки. Жовчний міхур, його топографія, будова і функції. Місця вироблення і шляхи виділення жовчі. Морфофункціональна характеристика підшлункової залози. Поняття про очеревину.

Тема 12. Система органів дихання. Загальний план будови і функції дихальної системи. Повітроносні шляхи: особливості будови стінки та характеристика органів. Легені, їх будова, топографія, функціональне значення. Середостіння.

Тема 13. Система органів сечовиділення. Загальна будова сечовидільної системи, її функції. Топографія, будова і функції нирок. Будова і функціональне значення сечоводів, сечового міхура та сечівника. Відмінності сечівника у чоловіків і жінок. Місця вироблення і шляхи виділення сечі. Вікові особливості органів сечовиділення.

Тема 14. Статева система Чоловічі статеві органи. Морфофункціональна характеристика: а) внутрішніх чоловічих статевих органів (яєчка, придатка яєчка, сім'явиносної протоки, сім'яного міхурця, передміхурової та цибулинно - сечівникових залоз); б) зовнішніх чоловічих статевих органів (статевого члена, калитки). 2. Жіночі статеві органи. Топографія, будова і функції: а) внутрішніх жіночих статевих органів (яєчника, маткових труб, матки, піхви); б) зовнішніх жіночих статевих органів (малих і великих соромітних губів, клітора). 3. Циклічні процеси у жіночому організмі.

Змістовий модуль 3 . Серцево судинна та ендокринна системи

Тема 15 . Серцево судинна система. Значення серцево-судинної системи. Філогенез кровоносної системи. Розвиток органів кровообігу. Жовточний, плацентарний та легеневий кровообіг. Поділ судинної системи на кровоносну і лімфатичну. Кола кровообігу. Мікроциркуляторне русло. Артерії, вени, капіляри; будова їх стінок. Закономірності розміщення та розгалуження судин. Значення анастомозів і колатерального кровообігу.

Тема 16. Серце. Судини малого кола кровообігу. Серце, його форма, стінки, порожнини, клапани. Серцевий м'яз, його особливості та іннервація. Провідна система серця. Судини серця. Навколосерцева сумка. Топографія серця при вертикальному положенні тіла. Судини малого кола кровообігу: легеневий стовбур, його гілки, функція і топографія. Легеневі вени.

Тема 17. Артерії великого кола кровообігу. Аорта, її топографія і відділи. Гілки дуги аорти, грудної і черевної частин низхідної аорти. Артерії голови і ший. Артерії кінцівок.

Тема 18. Вени великого кола кровообігу. Кровообіг у плода. Системи верхньої і нижньої порожнистих вен. Коло ворітної вени. Кровообіг у плода. Особливості серцево судинної системи дитини.

Тема 19 Лімфатична система, її будова і функціональне значення. Органи кровотворення та імунної системи. Склад лімфи. Лімфатичні капіляри, судини, протоки. Будова лімфатичних вузлів і їх функція. Топографія основних елементів лімфатичної системи. Роль лімфатичної системи при поширенні інфекцій в організмі. Кістковий мозок і його розподіл в ембріональний та постембріональний періоди розвитку. Вилочкова залоза /тимус/. Лімфоїдні регіонарні скупчення. Селезінка, її будова і функція. Поняття про імунітет.

Тема 20 . Залози внутрішньої та змішаної секреції. Будова і функції органів внутрішньої секреції, їх вікові особливості. Значення ендокринних залоз в обміні речовин і розвитку організму. Поняття про гіпо- і гіперфункцію гормонів. Епіфіз (шишкоподібне тіло)

і гіпофіз, їх форма, будова і топографія. Щитоподібна і прищитоподібні залози, їх топографія, будова і функція. Хромафінна система органів: надниркові залози і параганг лії, їх будова і функціональне значення. Інтерреналові органи. Ендокринні острівці підшлункової залози. Ендокринна частина статевих залоз.

Змістовий модуль 4. Нервова система та органи чуттів.

Тема 21. Загальна анатомія нервової системи. Спинний мозок. Спинномозкові нерви. Загальний план будови і функції нервової системи. Класифікація нервової системи. Нейрони, їх класифікація. Рецептор, ефектор. Рефлекс. Проста і складна рефлекторна дуга. Спинний мозок: топографія, будова (зовнішня і внутрішня), функції. Спинномозкові нерви, їх будова, гілки, функціональне значення.

Тема 22. Головний мозок. Загальні відомості про головний мозок: топографія, форма, розміри. Оболонки головного мозку. Морфо-функціональна характеристика відділів головного мозку (довгастого, заднього, середнього, проміжного, кінцевого). Кора великих півкуль головного мозку, її мікроскопічна будова, функціональне значення.

Тема 23. Черепно-мозкові нерви. Загальні відомості про черепно-мозкові нерви, їх класифікація. Принципи формування черепно-мозкових нервів, їх функція. Характеристика черепно-мозкових нервів: а) чутливих; б) рухових; в) змішаних (повних і неповних).

Тема 24. Провідні шляхи головного і спинного мозку. Лімбічна та екстра пірамідна системи і ретикулярна формація. Загальні відомості про провідний шлях. Класифікація провідних шляхів. Загальні принципи будови висхідних і низхідних провідних шляхів. Морфофункціональна характеристика провідних шляхів: а) асоціативних; б) комісуральних; в) проєкційних (висхідних і низхідних). Лімбічна система, її структури, їх будова і функція. Пірамідна та екстрапірамідна системи, їх функціональне значення. Підкіркові базальні ядра, їх функція. Ретикулярна формація: топографія, будова, функціональне значення.

Тема 25. Периферична нервова система. Соматичні сплетіння. Загальна характеристика периферичної нервової системи і її функціональне значення. Поняття про нервове волокно, нервові вузли, нервові сплетення, їх функції. Соматичні нервові сплетення: топографія, будова, ділянки іннервації (шийне, плечове, поперекове, крижово-куприкове.)

Тема 26 . Вегетативна нервова система. Симпатична і парасимпатична її частини. Загальні відомості про вегетативну нервову систему. Спільні і відмінні риси соматичної і вегетативної нерво вої систем. Центральний і периферичний відділи вегетативної нервової системи. Симпатична нервова система. Парасимпатична нервова система. Відмінності і спільні риси симпатичної і парасимпатичної частин вегетативної нервової системи.

Тема 27 Органи чуттів. Зоровий аналізатор. Слуховий аналізатор та аналізатор рівноваги. Поняття про аналізатори. Значення органів чуттів як периферичної частини аналізаторів. Очне яблуко, його оболонки і камери. Ядро очного яблука і світло заломлюючий апарат ока. Допоміжний апарат ока. Зоровий аналізатор. Провідниковий і центральний відділи зорового аналізатора. Орган слуху. Зовнішнє вухо та його рудиментарні утворення. Середнє вухо. Внутрішнє вухо, кістковий і перетинчастий лабіринти. Слуховий аналізатор. Шлях рівноваги

Тема 28. Смаковий і нюховий аналізатори. Шкіра. Орган смаку. Смакові сосочки, їх будова та розміщення. Смаковий аналізатор людини. Орган нюху. Шлях нюхового аналізатора. Будова шкіри і її функції. Папілярні візерунки. Особливості пігментації шкіри людини. Похідні шкіри: волосся і нігті. Іннервація шкіри, її рецептори. Провідниковий та центральний відділи аналізатора шкірного чуття.

5. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і і тем	Кількість годин											
	денна форма					заочна форма						
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с. р.		л	п	лаб	інд	с. р.

1	2	3	4	5	6	7						
Модуль 1												
Змістовий модуль 1. Опорно-руховий апарат. Скелет людини.												
Тема 1. Вступ в анатомію людини. Методи дослідження осі, площини.	10	2		2		6						
Тема 2. Скелет як частина опорно-рухового апарату.	14	2		2		10						
Тема 3. Міологія. Загальні відомості про м'язову систему.	12	2		2		8						
Разом за змістовним модулем	36	6		6		24						
Змістовий модуль 2. Нутрощі												
Тема 4. Вступ до спланхнології.	12	2		2		8						
Тема 5. Система органів дихання, травлення.	12	2		2		8						
Тема 6. Система органів сечовиділення.	12	2		2		8						
Тема 7. Статева система	12	2		2		8						
Разом за змістовим модулем 2	48	8		8		32						
Змістовий модуль 3 . Серцево-судинна та ендокринна системи												
Тема 8. Серцево судинна система. Судини малого кола кровообігу.	12	2		2		8						
Тема 9. Артерії великого кола кровообігу. Вени великого кола кровообігу.	12	2		2		8						
Тема 10. Лімфатична система, її будова і функціональне значення.	12	2		2		8						
Тема 11.Залози внутрішньої та змішаної секреції.	12	2		2		8						
Разом за змістовим модулем 3	48	8		8		32						
Змістовий модуль 4. Нервова система та органи чуттів.												
Тема 12. Загальна анатомія нервової системи.	12	2		2		8						
Тема 13. Головний мозок. Черепно-мозкові нерви.	12	2		2		8						
Тема 14. Спинний мозок і спинно-мозкові нерви.	12	2		2		8						
Тема 15. Органи чуттів.	12	2		2		8						
Разом за змістовим модулем 4	48	8		8		32						
Усього годин	180	30		30		120						

6. Теми семінарських занять

Не передбачено

7. Теми практичних занять

Не передбачено

8. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Будова тваринної клітини та тваринних тканин.	2
2	Скелет як частина опорно-рухового апарату.	2
3	Міологія. Загальні відомості про м'язову систему.	2
4	Вступ до спланхнології.	2

5	Система органів дихання, травлення.	2
6	Система органів сечовиділення.	2
7	Статева система	2
8	Серцево судинна система. Судини малого кола кровообігу.	2
9	Артерії великого кола кровообігу. Вени великого кола кровообігу.	2
10	Лімфатична система, її будова і функціональне значення.	2
11	Залози внутрішньої та змішаної секреції.	2
12	Загальна анатомія нервової системи.	2
13	Головний мозок. Черепно-мозкові нерви.	2
14	Спинний мозок і спинно-мозкові нерви.	2
15	Органи чуттів.	2
Разом		30

9. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Вступ. Історія розвитку анатомії. Осі та площини тіла людини.	6
2.	Вчення про кістки та їх з'єднання	6
3.	Скелет голови.	6
4.	Вчення про м'язи.	6
5.	Залози травлення. Очеревина. її значення.	6
6.	Система органів дихання. Будова гортані. Механізм утворення звуків.	6
7.	Органи сечостатевої системи.	6
8.	Загальна характеристика серцево-судинної системи. Серце.	6
9.	Судини малого кола кровообігу.	6
10.	Судини великого кола кровообігу	6
11.	Лімфатична система.	6
12.	Органи кровотворення та імунної системи.	6
13.	Залози внутрішньої секреції	6
14.	Провідні шляхи головного і спинного мозку.	6
15.	Поняття про лімбічну систему та ретикулярну формацію !	6
16.	Периферична нервова система.	6
17.	Вегетативна іннервація органів.	6
18.	Органи чуття. Орган зору. Слуховий аналізатор та аналізатор рівноваги.	6
19.	Орган нюху, смаку. Шкіра.	6
20.	Робота над тестовими завданнями	6
Разом		120

10. Індивідуальні завдання.

Не передбачено

11. Методи навчання.

МН1 – словесний метод (лекція, дискусія, співбесіда тощо);

МН2 –практичний метод (практичні заняття);
МН3 –наочний метод (метод ілюстрацій і метод демонстрацій);
МН4 – робота з навчально-методичною літературою (конспектування, тезування, анотування, рецензування, складання реферату);
МН5 –відеометод у сполученні з новітніми інформаційними технологіями та комп'ютерними засобами навчання (дистанційні, мультимедійні, веб-орієнтовані тощо);
МН6 –самостійна робота (розв'язання завдань);

12. Методи оцінювання.

МО1 –екзамен
МО2 –усне або письмове опитування
МО3 - колоквіум,
МО7 – презентації результатів виконаних завдань;
МО9 – захист лабораторних робіт;

13. Засоби діагностики результатів навчання

- екзамен;
- модульний контроль
- реферати, есе;
-презентації результатів виконаних завдань та досліджень.

Код компетентності (згідно ОПП)	Назва компетентності	Код програмного результату навчання	Назва програмного результату навчання	Методи навчання	Методи оцінювання результатів навчання
ЗК03.	Здатність до розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.	РН07.	Застосовувати знання медико-біологічних, психолого-педагогічних, соціальних аспектів у практиці фізичної терапії; виявляти та враховувати зв'язки різних елементів.	МН 1,2,3,5,6.	МО 1,2,7, 9.
ЗК06.	Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.	РН09.	Аналізувати і застосовувати сучасні науково-довідкові дані для виконання професійних завдань.	МН 1,3,4,5.	МО 2,7,8.

СК01.	Здатність аналізувати будову, нормальний та індивідуальний розвиток людського організму та його рухові і пов'язані з ними функції, що забезпечують активність і участь особи.	РН09.	Аналізувати і застосовувати сучасні науково-доказові дані для виконання професійних завдань.	МН 1,2,3,5,6,7.	МО 1,2,3,7,9.
СК02.	Здатність враховувати у практичній діяльності медико-біологічні, психолого-педагогічні, соціальні аспекти, пов'язані з практикою фізичної терапії.	РН07.	Застосовувати знання медико-біологічних, психолого-педагогічних, соціальних аспектів у практиці фізичної терапії; виявляти та враховувати зв'язки різних елементів.	МН 2,3,5,6.	МО 1,2,3,7,9.
СК04.	Здатність виконувати компоненти обстеження та контролю у фізичній терапії для збору якісних (спостереження, опитування), і кількісних (вимірювання та тестування) даних, пов'язаних з фізичним станом пацієнта/клієнта, його функціональним	РН11.	Застосовувати компоненти обстеження та контролю у фізичній терапії; використовувати методи й інструменти визначення та вимірювання структурних змін та порушених функцій організму, активності та участі; оцінювати отриману	МН 2,3,5,6.	МО 1,2,3,7,9.

	и можливостями, активністю та участю.		інформацію.		
--	---------------------------------------	--	-------------	--	--

14. Критерії оцінювання результатів навчання.

Результат освітньої діяльності здобувача вищої освіти оцінюється згідно Положення про оцінювання знань і умінь здобувачів вищої освіти РДГУ за такими рівнями та критеріями:

Суми балів за 100-бальною шкалою	Оцінка в ЄКТС	Значення оцінки ЄКТС	Критерії оцінювання	Рівень компетентності	Оцінка за національною шкалою	
					екзамен	залік
90-100	А	відмінно	здобувач вищої освіти виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить і опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні здібності	Високий (творчий)	відмінно	зараховано
82-89	В	дуже добре	здобувач вищої освіти вільно володіє теоретичним матеріалом, застосовує його на практиці, вільно розв'язує вправи і задачі у стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна	Достатній (конструктивно-варіативний)	добре	
74-81	С	добре	здобувач вищої освіти вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, загалом самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, з-поміж яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок			

64-73	D	задовільно	здобувач вищої освіти відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень, за допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, з-поміж яких є значна кількість суттєвих	Середній (репродуктивний)	задовільно	
60-63	E	достатньо	здобувач вищої освіти володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні			
35-59	FX	Незадовільно з можливістю повторного складання семестрового контролю	здобувач вищої освіти володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу	Низький (рецептивно-продуктивний)	Незадовільно	не зараховано
1-34	F	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	здобувач вищої освіти володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнавання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів	Низький (рецептивно-продуктивний)	Незадовільно	не зараховано

Підсумкова (загальна) оцінка з навчальної дисципліни є сумою рейтингових оцінок (балів), одержаних за окремі оцінювальні форми навчальної діяльності: поточне та підсумкове оцінювання рівня засвоєння теоретичного матеріалу під час аудиторних занять та самостійної роботи; оцінка (бали) за виконання практичних завдань; оцінка (бали) за практичну діяльність; оцінка (бали) за участь у наукових конференціях, олімпіадах, підготовку наукових публікацій тощо.

15. Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

ЗМ1			ЗМ2				ЗМ3								Колоквіум	Іспит	Разом
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	T14	T15	10	40	100
2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2			
Модульний контроль			Модульний контроль				Модульний контроль				Модульний контроль						
5			5				5				5						

--	--	--	--	--	--	--

16. Методичне забезпечення

Методичне забезпечення дисципліни представлено в системі Moodle та складається:

- Робоча програма навчальної дисципліни, силабус.
- Опорний конспект лекцій.
- Матеріали для лабораторних занять.
- Завдання до самостійної роботи.
- Завдання для здійснення модульного і підсумкового контролю знань.

17. Питання для підготовки до підсумкового контролю

1. Визначення анатомії і її місце в системі біологічних наук. Методи вивчення.
2. Основні етапи в історії розвитку анатомії людини. Їх представники.
3. Поняття про основні стадії розвитку організму. Вікова періодизація.
4. Поняття про органи, системи органів і апарати. Організм як єдине ціле.
5. Визначення і роль скелета. Будова кістки як органа, її хімічний склад та фізичні властивості.
6. Класифікація кісток скелета. Їх будова, ріст.
7. З'єднання кісток. Їх види. Класифікація неперервних з'єднань.
8. Суглоби, їх будова і класифікація.
9. Анатомія хребта, будова і з'єднання окремих хребців між собою і з черепом. Рухи.
10. Будова грудної клітки і її функціональне значення. З'єднання кісток грудної клітки. Вікові і статеві особливості.
11. Череп, характеристика в цілому, його відділи, статеві і вікові особливості.
12. Кістки лицевого черепа і їх з'єднання.
13. Кістки мозкового черепа і їх з'єднання.
14. Скелет верхньої кінцівки, його відділи. Будова і з'єднання кісток плечового поясу.
15. Будова і з'єднання кісток вільної верхньої кінцівки.
16. Скелет нижньої кінцівки, його відділи. Будова і з'єднання кісток тазового поясу.
17. Таз в цілому, його будова, з'єднання, розміри таза, статеві і вікові особливості.
18. Будова і з'єднання кісток вільної нижньої кінцівки.
19. М'язові тканини. Їх класифікація, будова і функції.
20. Скелетний м'яз як орган, його будова, функція і розвиток в онтогенезі. Допоміжний апарат.
21. Класифікація м'язів. Їх робота.
22. М'язи спини. Їх класифікація і характеристика.
23. М'язи грудей. Їх класифікація і характеристика.
24. М'язи живота. Їх класифікація і характеристика.
25. Дихальні м'язи. Їх класифікація і характеристика. Діафрагма.
26. М'язи голови. Їх класифікація і характеристика. Особливості будови мимічних м'язів.
27. М'язи шиї. Їх класифікація і характеристика.
28. М'язи плечового поясу та плеча. Їх класифікація і характеристика.
29. М'язи передпліччя та кисті. Їх класифікація і характеристика.
30. М'язи таза, їх класифікація і характеристика.
31. М'язи стегна. Їх класифікація і характеристика.
32. М'язи гомілки та стопи. Їх класифікація і характеристика.
33. Постава і її види в світлі анатомо-фізіологічної характеристики.
34. Класифікація систем організму, будова, функція.
35. Травна система. Її функціональне значення і розвиток.
36. Ротова порожнина. Її органи, будова і функції.
37. Глотка, її топографія, будова і функції.

38. Стравохід, його будова і функції.
39. Шлунок, його топографія, будова і функції.
40. Тонка кишка. її топографія, відділи, будова і функції.
41. Товста кишка. її топографія, відділи, будова і функції.
42. Травні залози. їх класифікація і функція.
43. Печінка. її топографія, будова і функціональне значення.
44. Підшлункова залоза, її топографія, будова та екзокринна функція.
45. Слинні залози. їх топографія, класифікація, будова і функції.
46. Очеревина. її морфологічна характеристика.
47. Система органів дихання. її відділи, будова, функції і розвиток.
48. Носова порожнина. її топографія, будова і функції. Приносові пазухи. Їх з'єднання з носовими ходами.
49. Гортань, її топографія, будова і функції.
50. Трахея, бронхи. їх топографія, будова і функції.
51. Легені, їх топографія, будова і функції. Бронхіальне і альвеолярне дерево легень.
52. Середостіння, його класифікація і органи.
53. Сечовидільна система. її будова, функціональне значення і розвиток.
54. Нирка, їх топографія, будова і функції.
55. Сечовидільні шляхи (сечовід, сечовий міхур, сечівник).
56. Місце вироблення і шляхи виведення сечі.
57. Загальний огляд чоловічих і жіночих статевих органів. їх класифікація і розвиток.
58. Чоловічі зовнішні статеві органи.
59. Внутрішні чоловічі статеві органи.
60. Місця вироблення і шляхи виведення сперми.
61. Зовнішні жіночі статеві органи.
62. Яєчник, його будова, топографія. Циклічні і вікові зміни яєчника.
63. Матка. Маткові труби. Піхва.
64. Промежина, анатомічні відділи, морфологічна характеристика.
65. Серцево-судинна система. її морфологічна характеристика.
66. Анатомо-функціональна характеристика судинного русла.
67. Топографія і морфологія серця. Проекція серця на грудну клітку.
68. Гістологічна будова стінки серця. Особливості міокарда. Перикард.
69. Провідна система серця. її функціональне значення.
70. Кровообіг та іннервація серця.
71. Філогенез та онтогенез серця. Аномалії (вади) його розвитку.
72. Кола кровообігу. їх функціональне значення.
73. Порівняльна анатомо-функціональна характеристика артерій та вен.
74. Судини мікроциркуляторного русла. Чудесна венозна і артеріальна сітки.
75. Анастомози та колатеральний кровообіг.
76. Топографія, відділи та гілки аорти.
77. Верхня порожниста вена.
78. Нижня порожниста вена.
79. Вена воріт печінки.
80. Кровообіг та лімфовідтік голови.
81. Кровообіг головного і спинного мозку (кола Вілізія та Захарченко), венозний відтік від мозку.
82. Кровообіг та лімфовідтік органів ділянки шиї.
83. Кровообіг та лімфовідтік стінок грудної клітки.
84. Кровообіг та лімфовідтік органів дихання.
85. Кровообіг та лімфовідтік органів середостіння.
86. Кровообіг та лімфовідтік стінки черевної порожнини і стінок таза.
87. Кровообіг та лімфовідтік шлунка, підшлункової залози, печінки, селезінки.

88. Кровообіг та лімфовідтік тонкої кишки.
89. Кровообіг та лімфовідтік товстої кишки.
90. Кровообіг та лімфовідтік сечового міхура.
91. Кровообіг та лімфовідтік нирок і сечоводів.
92. Кровообіг та лімфовідтік внутрішніх жіночих статевих органів.
93. Кровообіг та лімфовідтік зовнішніх жіночих статевих органів.
94. Кровообіг та лімфовідтік внутрішніх чоловічих статевих органів.
95. Кровообіг та лімфовідтік зовнішніх чоловічих статевих органів.
96. Кровообіг та лімфовідтік верхньої кінцівки. Поверхнева і глибока долонні дуги.
97. Кровообіг та лімфовідтік нижньої кінцівки. Артеріальні сітки великих суглобів.
98. Кровообіг та лімфовідтік ендокринних залоз.
99. Кровообіг плода.
100. Склад та функції лімфи, лімфоутворення.
101. Загальна характеристика лімфатичної системи, її функції.
102. Судинне русло лімфатичної системи. Характеристика лімфатичних капілярів, судин, стовбурів та проток.
103. Парні лімфатичні стовбури. їх морфофункціональна характеристика.
104. Лімфатичні стовбури. їх морфофункціональна характеристика.
105. Анатомо-функціональна характеристика право лімфатичної протоки та грудної лімфатичної протоки.
106. Морфофункціональна характеристика лімфатичного вузла. Класифікація вузлів.
107. Центральні периферичні органи імуногенезу.
108. Периферичні органи імуногенезу.
109. Топографія та анатомо-морфологічна характеристика вилочкової залози /тимусу/.
110. Лімфоїдні вузлики внутрішніх органів.
111. Кровотворні органи та органи імуногенезу. їх класифікація.
112. Філогенез та онтогенез ендокринних залоз.
113. Схема імуногенезу. Гуморальний та клітинний імунітет.
114. Селезінка.
115. Вилочкова залоза.
116. Нервова система. її будова і функціональне значення.
117. Нейрони. їх будова, топографія і класифікація.
118. Спинний мозок, його топографія, будова і функції. Поняття про сегмент.
119. Спинномозковий нерв, його будова.
120. Поняття про рефлекторну дугу. Міжреберні нерви.
121. Шийне соматичне нерве сплетення, область іннервації.
122. Поперекове соматичне нерве сплетення, область іннервації.
123. Крижово-куприкове соматичне нерве сплетення, область іннервації.
124. Принцип соматичної іннервації органа.
125. Оболонки мозку. Місця вироблення та шляхи циркуляції мозкової рідини.
126. Будова і розвиток центральної нервової системи.
127. Відділи головного мозку. їх топографія, будова і функції.
128. Похідні ромбовидного мозку (мозочок, міст, довгастий мозок).
129. Середній мозок. Підкіркові центри.
130. Проміжний мозок. Гіпоталамус.
131. Анатомо-функціональна характеристика епіфіза та гіпофіза.
132. Кінцевий мозок. Поняття про стріопалідарну та лімбічну систему.
133. Великі півкулі головного мозку, їх будова і функції (частки, борозни, закрутки).
134. Кора великих півкуль головного мозку. її будова і функціональне значення. Поняття про кірковий аналізатор і функція аналізаторів I і II сигнальних систем.
135. Вегетативна нервова система, її класифікація, будова і функції.
136. Відмінності соматичної нервової системи від вегетативної.

137. Симпатична частина вегетативної нервової системи. її будова і функції.
138. Парасимпатична частина вегетативної нервової системи. її будова і функції.
139. Відмінності симпатичної нервової системи від парасимпатичної.
140. Принцип вегетативної іннервації органів.
141. Черепно-мозкові нерви. їх класифікація, вихід на основі мозку, черепа.
142. Чутливі нерви, їх ядра, область іннервації.
143. Рухові нерви. їх ядра, область іннервації.
144. III, V пари черепно-мозкових нервів. їх ядра, область іннервації.
145. VII, IX і X пари черепно-мозкових нервів, її ядра, область іннервації.
146. Поняття про провідні шляхи. їх класифікація.
147. Загальний принцип будови чутливих шляхів.
148. Загальний принцип будови рухових шляхів.
149. Будова ока. його складові частини.
150. Очне яблуко, ядро і капсула ока. порушення зору (короткозорість, далекозорість, дальтонізм).
151. Допоміжний апарат ока. місця вироблення і шляхи виділення сльози.
152. Зоровий аналізатор (шлях).
153. Зовнішнє вухо, його будова і функції.
154. Середнє вухо, його будова і функції.
155. Внутрішнє вухо, його будова і функції. Шлях циркуляції пери- та ендолімфи.
156. Слуховий аналізатор (шлях).
157. Шлях рівноваги.
158. Смаковий аналізатор.
159. Нюховий аналізатор.
160. Шкіра. її будова і функціональне значення.
161. Залози внутрішньої секреції. їх класифікація, будова, функції.
162. Гормони. їх класифікація і функція. Гіперфункція та гіпофункція ендокринних залоз.
163. Щитоподібна та при щитоподібні залози. їх топографія, будова, функції.
164. Надниркові залози, їх топографія, будова, функції. Додаткові надниркові залози. Сонний гломерус та парааортальні тілця, їх морфо-функціональна характеристика.
165. Анатомо-функціональна характеристика залоз змішаної секреції (підшлункова залоза, статеві залози), їх топографія, будова, ендокринна функція.

18. Рекомендована література (основна, допоміжна)

Основна література

1. Гринчук В.О., Велемець В.Х., Шварц Л.О., Шевчук Т.Я., Поручинський А.І. Вступ до анатомії людини: Навч. посібник. - Луцьк: Надстир'я. 2002. - 100с.: іл.
2. Гринчук В.О., Велемець В.Х., Пикалюк В.С., Шварц Л.О., Шевчук Т.Я., Поручинський А.І. Опорно-руховий апарат людини: Навч. посібник. - Луцьк: Надстир'я, 2003. - 360с.: іл.
3. Гринчук В.О., Велемець В.Х., Пикалюк В.С., Шевчук Т.Я. Внутрішні органи та серцево-судинна система людини: Навч. посібник. - Луцьк: Надстир'я, 2005. - 448с.: іл.
4. Коцан ІЛ., Гринчук В.О., Велемець В.Х., Шварц Л.О., Пикалюк В.С., Шевчук Т.Я. Анатомія людини: підручник для студ. вищ. навч. закл. - Луцьк:ВНУ імені Лесі Українки., 2010. - 902с.
5. Пикалюк В.С., Гринчук В.О., Велемець В.Х., Шевчук Т.Я. Нейроанатомія: Навч. посібник. - Луцьк: Надстир'я, 2004. - 353с.: іл.
6. Коляденко Г.І. Анатомія людини: Підручник. - К.: Либідь. 2001- 384с.: іл.
7. Свиридов О.І. Анатомія людини: Підручник / За ред. І.І. Бобрика. - К.: Вища шк. 2000.- 399с. іл.
8. Сяська І.О., Марциновський В.П. Нормальна фізіологія людини (навчальний посібник). Рівне : РДГУ, 2021. 203 с.

Допоміжна:

1. Гринчук В.О., Велемєць В.Х. Анатомія людини: Навч. посібник. - Луцьк: Надстир'я. 1997. -285с.: кольор. іл.
2. Музика Ф.В., Кулітка Е.Ф., Гриньків М.Я. Тестові завдання з дисципліни «Анатомія людини». – Л.: ЛДУФК, 2012. 130с.
3. Очкуренко О.М., Федотова О.В. Анатомія людини. Навч. посібник. - 2-е вид. перероб. і допов. - К.: Вшца шк.. 1992. - 344с.: іл.
4. Федонюк Я.І., Мицкан Б.М., Попель С.Л. та ін.. Функціональна анатомія. – Тернопіль: Навчальна книга Богдан, 2007. 552с.
5. Кравчук С.Ю. Анатомія людини. Навчальний посібник. В 2 т. - Чернівці: Поділля. 1998.- Т.1.-296 с.: 140 іл.; Т.2. - 344 с.: 150 іл.

19. Інформаційні (інтернет) ресурси

1. Анатомія людини. – Режим доступу : <http://anatomia.at.ua/>
2. Inner Body : [educational site]. - Access mode : <http://www.innerbody.com/> Anatomy Atlases is curated by Michael P. D'Alessandro, M.D. and Ronald A. Bergman, Ph.D. - Access mode : <http://www.anatomyatlases.org/>
3. Acland's Video Atlas of Human Anatomy / Wolters Kluwer. - Access mode : <https://aclandanatomy.com/>
4. About Healthline Body Maps : interactive visual search tool/Healthline Media. - Access mode: <http://www.healthline.com/human-body-maps/male>
5. Zygote Body : 3D anatomical models of the human body / Zygote Media Group. - Access mode : www.zygotebody.com
6. Наукова бібліотека РДГУ <http://library.rshu.edu.ua/>